

Informatīvais ziņojums

“Par Eiropas Savienības Lauksaimniecības un zivsaimniecības ministru padomes 2026. gada 26.–27. oktobra sanāksmē izskatāmajiem jautājumiem”

I. Ministru padomes sanāksmes darba kārtība un Latvijas nacionālās pozīcijas

Š. g. 26.–27. oktobrī Luksemburgā notiks Eiropas Savienības (turpmāk – ES) Lauksaimniecības un zivsaimniecības ministru padomes (turpmāk – MP) sanāksme. Darba kārtības diskusiju daļā ietverti četri jautājumi.

Uz Ministru kabineta sēdi ir sagatavota pozīcija par darba kārtības **5. punktu** “Par priekšlikumu Padomes regulai, ar ko 2027. gadam nosaka konkrētu zivju krājumu un zivju krājumu grupu zvejas iespējas, kuras piemērojamas Baltijas jūrā, un attiecībā uz konkrētām citos ūdeņos piemērojamām zvejas iespējām groza Regulu (ES) 2026/249”.

Uz Ministru kabineta sēdi pozīcija nav sagatavota par darba kārtības

3. punktu “Kopējā lauksaimniecības politika pēc 2027. gada”, jo Latvijas nostājas pamatā ir Ministru kabineta 2025. gada 16. septembra sēdē apstiprinātā Zemkopības ministrijas pozīcija Nr. 1 “Par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka nosacījumus Savienības atbalsta īstenošanai Kopējai lauksaimniecības politikai laikposmā no 2028. gada līdz 2034. gadam (KLP regula); Priekšlikumu Regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 1308/2013 groza attiecībā uz skolu apgādes programmu, nozaru intervencēm, olbaltumvielu nozari, kaņepēm, tirdzniecības standartiem, ievadmulcām, olbaltumvielu piegāžu pieejamību un garantijām (TKO regula); Priekšlikumu Padomes Regulai, ar ko Regulu (ES) Nr. 1370/2013 groza attiecībā uz atbalsta shēmu izglītības iestāžu apgādei ar augļiem un dārzeņiem, banāniem un pienu” un Ministru kabineta 2025. gada 16. decembra sēdē apstiprinātā Ārlietu ministrijas pozīcija Nr. 2 “Par Eiropas Savienības daudzgadu finanšu shēmu 2028.–2034. gadam”;

4. punktu “Ar lauksaimniecību saistīti tirdzniecības jautājumi”, jo Latvijas nostājas pamatā ir

a) Ministru kabineta 2021. gada 18. maija sēdē apstiprinātā Ārlietu ministrijas nacionālā pozīcija Nr. 1 “Par Eiropas Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Tirdzniecības politikas pārskatīšana – atvērta, ilgtspējīga un pārliecinoša tirdzniecības politika””;

b) Ministru kabineta 2025. gada 23. septembra sēdē apstiprinātā Ārlietu ministrijas pozīcija Nr. 1 “Par priekšlikumu Padomes lēmumam par nostāju, kas Eiropas Savienības vārdā jāieņem Asociācijas komitejā tās Tirdzniecības komitejas sastāvā, kura izveidota ar Asociācijas nolīgumu starp Eiropas Savienību un Eiropas Atomenerģijas kopienu un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Ukrainu, no otras puses, attiecībā uz muitas nodokļu samazināšanu un atcelšanu”;

c) Eiropas Komisijas 2022. gada 11. novembrī apstiprinātajā Kopējās lauksaimniecības politikas stratēģiskajā plānā 2023.–2027. gadam izvirzītās prioritātes;

d) Ministru kabineta 2026. gada 4. augusta sēdē apstiprinātā Ārlietu ministrijas nacionālā pozīcija Nr. 1 “Par turpmāko darbu saistībā ar Eiropas Komisijas priekšlikumiem tarifu paaugstināšanai un sankciju paplašināšanai attiecībā uz Krieviju un Baltkrieviju”;

6. punktu “Starptautiskās Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisijas gada sanāksme (Vilamore, Portugāle, 16.–23. novembris)”, jo šis jautājums neskar Latvijas intereses.

Darba kārtības 3. punkts “Kopējā lauksaimniecības politika pēc 2027. gada”

Daļēja vispārējā pieeja

Komisija 2025. gada 16. jūlijā publicēja tiesību aktu priekšlikumus par Kopējās lauksaimniecības politikas (turpmāk – KLP) sistēmu pēc 2027. gada, tostarp regulu, ar ko nosaka nosacījumus Savienības atbalsta īstenošanai KLP ietvaros laikposmā no 2028. līdz 2034. gadam (turpmāk – KLP regula). Tas ir viens no priekšlikumiem saistībā ar ES Daudzgaļu finanšu shēmu 2028.–2034. gadam (turpmāk – *MFF*). KLP regulas mērķis ir nodrošināt vienkāršāku un elastīgāku regulējumu, cenšoties garantēt lauksaimnieku ienākumus, uzlabot maksājumu mērķtiecību un taisnīgumu, stiprināt paaudžu nomaiņu, atbalstīt riska pārvaldību un noturību, kā arī veicināt labāku līdzsvaru starp kopējiem noteikumiem un stimuliem klimata, vides un dzīvnieku labturības jomā. Pēc Komisijas priekšlikuma KLP tika integrēta Valsts un reģionālās partnerības plānu (turpmāk – VRPP) sistēmā, lai veicinātu spēcīgāku sinerģiju ar citiem Savienības fondiem un efektīvāku un elastīgāku finansējuma sadali dažādās politikas jomās.

Darbs pie KLP regulas virzījās uz priekšu Dānijas un Kipras prezidentūras laikā, kad tika īstenoti izvērsti tehniskie izvērtējumi, kā arī izskatīti no VRPP regulas pārņemtie KLP specifiskie noteikumi.

Arī Īrijas prezidentūra kopā ar Komisiju ir daudz strādājusi pie kompromisa teksta sagatavošanas. Jautājumi, kam Īrijas prezidentūra ir pievērsusi pastiprinātu uzmanību kompromisa priekšlikuma sagatavošanā:

- KLP regulas kompromisa priekšlikumā ir apvienoti visi KLP svarīgie panti, tostarp no VRPP regulas pārceltie panti;
- degresīvā platībatkarīgā ienākumu atbalsta (angļu val. *DABIS*) uzbūve un saistītā ienākumu atbalsta ieviešana, ievērojot dažādo lauku saimniecību struktūru dalībvalstīs un bažas par šo pasākumu ieviešanu;
- sociālo nosacījumu sistēmas svītrosana no saimniecību pārvaldības prasībām;
- maksājums mazajiem lauksaimniekiem un maksājums par dabas radītiem vai citiem apgabalam specifiskiem ierobežojumiem vairs nav obligāti ieviešamas intervences, bet ir noteiktas kā dalībvalstu izvēles iespēja;
- lielākas elastības nodrošināšana paaudžu nomaiņas atbalsta pasākumos, tostarp darbs pie skaidrākas metodikas jauno lauksaimnieku atbalsta pasākumu izveidei un saimniecību pēctecības pasākumiem;
- elastības palielināšana “zaļajā arhitektūrā”, nepaplašinot aizsargājošu prakšu formulējumu, racionalizējot vides un klimata prioritārās jomas un piešķirot dalībvalstīm lielāku rīcības brīvību pārejas pasākumu īstenošanā, kā arī skaidrāki nosacījumi;
- riska pārvaldības noteikumu precizēšana, tostarp paplašinot šo noteikumu tvērumu, lai labāk nodrošinātu, ka lauksaimniekiem ir pieejami pasākumi un ieguldījumi riska mazināšanai vai klimata pārmaiņu pielāgošanās intervencēm;
- progresa panākšana par galvenajām definīcijām (lauksaimnieks, aktīvais lauksaimnieks, atbalsttiesīgais hektārs, gados jauns lauksaimnieks), ievērojot dalībvalstu pausto vēlmi pēc elastības un mērķtiecīgiem maksājumiem;
- noteiktas atbalsta intervences, kurās aktīva lauksaimnieka definīcija jāpiemēro obligāti, kā arī paredzēta iespēja dalībvalstīm pēc saviem ieskatiem to piemērot arī citās atbalsta intervencēs;
- paplašināts investīciju atbalsta saņēmēju loks saistībā ar KLP, ļaujot dalībvalstīm to attiecināt arī uz lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumiem;
- ietverta norāde par *LEADER* pieejas piemērošanu vismaz lauku teritorijā, kā to noteikusi dalībvalsts, vienlaikus ievērojot to lauku teritoriju vajadzības, kuras saskaras ar specifiskiem ierobežojumiem, ja tādas tiek noteiktas VRPP;
- vienkāršotas prasības par to, kura informācija par KLP intervencēm ir iekļaujama VRPP;
- skaidrāk noteiktas Komisijas pilnvaras, kuras būtu iekļaujamas sekundāros aktos attiecībā uz lauku saimniecību pārvaldības kontroli un sodu sistēmu, kā arī integrēto administrēšanas un kontroles sistēmu (IAKS);

- precizēti nosacījumi un ietverta elastīgāka pieeja zaudējumu aprēķināšanas metodoloģijā, lai noteiktu krīzes maksājumu lauksaimniekiem.

Īrijas prezidentūras mērķis ir nodrošināt KLP regulas daļēju vispārējas pieejas panākšanu MP.

Latvijas nostāja

Latvija pateicas Īrijas prezidentūrai par paveikto darbu kompromisa priekšlikumu sagatavošanā, jo ir panākts ievērojams progress, un īpaši novērtē tos priekšlikumus, kuru mērķis ir dot elastīgākas iespējas dalībvalstīm.

Latvija pilnībā atbalsta prezidentūras priekšlikumu:

- 1) svītrot sociālo nosacījumu sistēmu no saimniecību pārvaldības prasībām,
- 2) par brīvprātīgi piemērojamu mazo lauksaimnieku shēmu un maksājumu par dabas vai citiem specifiskiem ierobežojumiem,
- 3) par lielāku rīcības brīvību pārejas plānu un pasākumu īstenošanā,
- 4) par elastīgu pieeju gados jauno lauksaimnieku sākuma komplekta noteikšanai un atbalsta izmaksas perioda noteikšanu,
- 5) par skaidri noteiktu minimālo ietvaru aizsargājošajām praksēm un paredzēto iespēju ieviest arī nacionālās aizsargājošās prakses,
- 6) par aktīvā lauksaimnieka definīcijas piemērošanu prezidentūras noteiktajām intervencēm, kā arī elastīgo iespēju dalībvalstīm pašām noteikt, kurām intervencēm piemērojama šī definīcija. Svarīgs nosacījums ir tas, ka *DABIS* var saņemt aktīvais lauksaimnieks. Latvijai ir būtiski piemērot aktīvā lauksaimnieka definīciju, lai *DABIS* atbalstu vērstu uz lauksaimniekiem, kas reāli nodarbojas ar lauksaimniecisko ražošanu un dod ieguldījumu pārtikas nodrošinājumā.

Latvijas ieskatā progress ir panākts arī nosacījumā par *LEADER* pieejas īstenošanas teritoriālo tvērumu, nosakot, ka šī pieeja jāīsteno vismaz lauku teritorijās. Svarīgs kompromisa teksts ir piedāvāts arī tam, lai racionalizētu vides un klimata prioritārās jomas, tomēr Latvija uzskata, ka šajā jautājumā ir iespējama vēl lielāka teksta konsolidēšana un jomu apvienošana.

Tāpat Latvija atzinīgi vērtē panākto kompromisu par investīciju atbalsta pieejamību uzņēmumiem, tomēr, lai dalībvalstis būtu pārliecinātas par iespēju izmantot tām paredzētās elastīgās iespējas, ir svarīgi jau laikus zināt, kādi būs Komisijas KLP nacionālie ieteikumi katrai dalībvalstij, kā arī noteiktie principi “nenodarīt būtisku kaitējumu”. Investīciju nosacījumos ir jāņem vērā dalībvalstu specifika, piemēram, Latvijā liela problēma ir pārmērīgs mitrums un spēcīgi nokrišņi, tādēļ ūdens resursu pārvaldībā jābūt iespējai atbalstīt arī meliorāciju, mazinot applūšanas risku un stiprinot nozares noturību pret klimata pārmaiņām.

Latvija atzinīgi vērtē precizējumus par iespēju dalībvalstīm elastīgi piemērot sankcijas par neatbilstību lauku saimniecību pārvaldības prasībām, kā arī to, ka ir paredzēta brīvprātīga Eiropas zemes monitoringa sistēmas piemērošana.

Svarīgs priekšnosacījums ir saglabāt VRPP stratēģisko pieeju, tāpēc Latvijai ir svarīgi, lai regulējums atļauj plānā KLP sadaļas veidot stratēģiskā līmenī, izvērstus īstenošanas nosacījumus atstājot nacionālajam regulējumam.

Latvija atbalsta Īrijas prezidentūras panākto KLP kompromisa priekšlikumu, ar kuru nodrošināts optimāls līdzsvars starp KLP mērķiem un dalībvalstu administratīvajām un īstenošanas iespējām, un virzību uz daļējas vispārējās pieejas panākšanu oktobra MP.

Latvijai svarīgi jautājumi, par kuriem vēl jāvienojas, lai nodrošinātu daļējas vispārējās pieejas panākšanas oktobra MP:

1) regulējumā par *LEADER* pieejas īstenošanu ir **jānostiprina dalībvalstu tiesības pašām noteikt *LEADER* pieejas īstenošanas teritoriālo mērogu atbilstoši nacionālajām un reģionālajām vajadzībām**, ievērojot gan lauku teritoriju attīstības vajadzības, gan to teritoriju vajadzības, kuras saskaras ar specifiskām problēmām, kā arī nepieciešamību veicināt lauku un pilsētu teritoriju savstarpējo sasaisti un funkcionālo mijiedarbību, ja tas ir nozīmīgi konkrētajā dalībvalstī. Pašreizējā redakcijā trūkst nepārprotamas norādes par to, ka *LEADER* īstenošanas teritoriju nosaka pati dalībvalsts. Vienlaikus piekrītam, ka norāde uz lauku teritorijām un teritorijām ar specifiskiem ierobežojumiem būtu uzskatāma par minimālo *LEADER* īstenošanas teritoriālā mēroga noteikšanu;

2) jāpārskata priekšlikums **no KLP atbalsta vides un klimata prioritāro jomu** ieguldījuma izslēgt to **atbalsta saņēmēju kategorijas, kas nav lauksaimnieki**. Vairākos atbalsta pasākumos, īpaši bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā, svarīgs ir sasniegtais vides rezultāts, nevis atbalsta saņēmēja statuss. Prioritāro jomu izpilde būtu vērtējama pēc atbalsta pasākumu ieguldījuma noteikto mērķu sasniegšanā, nevis pēc atbalsta saņēmēja kategorijas;

3) KLP regulā jāparedz dalībvalstu tiesības, piemērojot platību uzraudzības sistēmu (angļu val. *AMS*), noteikt 0,5 % maksājumu samazinājuma likmi par atbildīgas lauku saimniecību pārzināšanas (angļu val. *farm stewardship*) prasību neievērošanu, kā, kā tas paredzēts pašreizējā plānošanas periodā. AMS nodrošina visu attiecīgo platību uzraudzību, tādējādi ļaujot identificēt lielāku neatbilstību skaitu nekā izlases veida kontrolēs. Turklāt sistēma ļauj savlaicīgi konstatēt un novērst iespējamās neatbilstības vēl pirms lēmuma par atbalsta izmaksu pieņemšanas, tādējādi mazinot neatbilstību risku un to iespējamo ietekmi. Tāpat pamataktā būtu jāparedz dalībvalstīm iespēju paturēt 25 % no atgūtās administratīvā soda naudas par atbildīgas lauku saimniecību pārzināšanas prasību neievērošanu, līdzīgi kā tas ir noteikts šajā plānošanas periodā. Šāds risinājums nodrošinātu pēctecību un tiesisko skaidrību KLP finanšu pārvaldības sistēmā;

4) Latvija atbalsta **paaudžu nomaiņas veicināšanu**, taču neatbalsta noteikta finansējuma procenta obligātu atvēlēšanu šim mērķim (Komisijas ierosinājums – 6 %). Ievērojot ierobežoto KLP finansējumu un arvien lielāko ES noteikto prioritāšu skaitu, ir svarīgi saglabāt dalībvalstīm elastīgu iespēju finansējuma prioritāšu noteikšanā un visvairāk piemēroto atbalsta instrumentu izvēlē. ES mērogā būtu nosakāms kopīgs mērķis paaudžu nomaiņas veicināšanai, savukārt konkrēta finansējuma apmēra un atbalsta instrumentu izvēle būtu jāatstāj dalībvalstu ziņā atkarībā no nacionālajām vajadzībām un specifiskajiem apstākļiem;

5) Latvijai saglabājas bažas par priekšlikumu noteikt obligātu prasību dalībvalstīm izveidot **datu savietojamības iestādi (funkciju)**. Latvijas ieskatā dalībvalstīm būtu jābūt iespējai pašām izvēlēties visvairāk piemēroto institucionālo un administratīvo risinājumu KLP datu pārvaldībai, ievērojot esošās struktūras un administratīvās izmaksas, tādēļ mēs atbalstītu elastīgāku pieeju šajā jautājumā.

Papildus iepriekšminētiem punktiem Latvijas norāda, ka vēl ir nepieciešami risinājumi šādos punktos, par kuriem tiek lemts saistībā ar ES Daudzgaļu finanšu shēmu 2028.–2034. gadam (angļu val. *NegoBox*):

1) **DABIS atbalsta līmeņa amplitūda (130–240 EUR/ha).**

Latvija uzskata, ka arī ES Daudzgaļu finanšu shēmā 2028.–2034. gadam paredzētais risinājums samazināt minimālo atbalsta sliekšni līdz 90 EUR/ha nav pieņemams, jo tas nerisina atbalsta līmeņu nevienlīdzību starp dalībvalstīm. Paplašinot atbalsta līmeņa amplitūdu no 130–240 līdz 90–240 EUR/ha, dalībvalstis ar mazāko atbalsta līmeni tiek nostādītas vēl nelabvēlīgākā situācijā, turklāt šāds risinājums rada pretēju efektu ārējai konverģencei, jo atbalsta līmeņu atšķirības starp dalībvalstīm nevis mazinās, bet gan palielinās. Latvija uzsver, ka atbalsta vidējā līmeņa noteikšana starp dalībvalstīm nedrīkst veicināt atbalsta nevienlīdzību un kropļot konkurenci vienotajā tirgū.

Atšķirībām starp dalībvalstīm piemērojamajiem atbalsta līmeņiem jābūt samērīgām. Latvija uzskata, ka **maksimālais** vidējais atbalsta līmenis nedrīkst pārsniegt **170 EUR/ha**, proti, 80 % no maksimālā atbalsta līmeņa dalībvalstīm ar mazāko atbalsta apmēru, tādējādi nodrošinot taisnīgākus konkurences apstākļus lauksaimniekiem visā Eiropas Savienībā;

2) **DABIS samazinājuma sliekšņi (degresivitāte) un atbalsta griesti.**

Latvija iestājas par to, ka, nosakot samazinājuma sliekšņus *DABIS*, ir jāparedz, ka pirms šo samazinājumu piemērošanas no atbalsta summas jāatņem izdevumi par darba algām lauksaimniecībā, kā arī ar nodarbinātību saistītie nodokļi un sociālās iemaksas, kā arī to, ka konkrēts sliekšņu līmenis jānosaka, ievērojot Komisijas sniegto sociālekonomisko pamatojumu.

Darba kārtības 4. punkts “Ar lauksaimniecību saistīti tirdzniecības jautājumi”

Komisijas un dalībvalstu sniegta informācija

Viedokļu apmaiņa

MP sanāsmē Komisija sniegs jaunāko informāciju un notiks viedokļu apmaiņa par lauksaimniecības jautājumiem, kas saistīti ar tirdzniecību.

Pašlaik notiek sarunas par šādu brīvās tirdzniecības nolīgumu (turpmāk – BTN) noslēgšanu:

- **ES un Indijas BTN** – sarunas pabeigtas, 2026. gada 11. septembrī Komisija iesniedza Padomei priekšlikumus par BTN parakstīšanu un noslēgšanu. BTN plānots parakstīt līdz 2026. gada beigām;
- **ES un Indonēzijas BTN** – sarunas pabeigtas, 2026. gada 29. jūnijā Komisija iesniedza Padomei priekšlikumus par BTN parakstīšanu un noslēgšanu. BTN plānots parakstīt līdz 2026. gada beigām;
- **ES un Austrālijas BTN** - sarunas pabeigtas, nolīgums pašlaik atrodas juridiskās un lingvistiskās pārskatīšanas procesā ES institūcijās. BTN plānots parakstīt 2026. gada beigās vai 2027. gada sākumā;
- **ES un Taizemes tirdzniecības attiecības** – sarunas turpinās, 2026. gada oktobrī beidzās 10. sarunu kārtā. Puses vēlas pabeigt sarunas līdz 2026. gada beigām;
- **ES un Malaizijas tirdzniecības attiecības** – sarunas turpinās, 5. sarunu kārtā norisinājās 2026. gada septembrī Briselē. Malaizijas puse ir paudusi mērķi pabeigt BTN sarunas 2027. gadā;
- **ES un Filipīnu tirdzniecības attiecības** – 2026. gada 22. septembrī ES un Filipīnas paziņoja, ka sarunās par BTN ir panākta būtiska vienošanās. Puses turpina darbu pie atlikušajiem jautājumiem un nolīguma teksta pabeigšanas;
- **ES un Apvienoto Arābu Emirātu (AAE) attiecības** – sarunas turpinās, kaut arī reģionā ir saspīlēta ģeopolitiskā situācija. Līdz šim sarunās progress panākts sanitāro un fītosanitāro (SPS) pasākumu, kā arī muitas un savstarpējās administratīvās palīdzības jautājumos. 8. sarunu kārtā notika 2026. gada oktobra sākumā. ES ir paudusi mērķi noslēgt BTN 2026. gadā.

Pārējie svarīgie jautājumi saistībā ar ārējo tirdzniecību lauksaimniecības jomā

Pasaules Tirdzniecības organizācija (PTO)

PTO 14. ministru konference (MC14) notika 2026. gada 26.–29. martā Jaundē, Kamerūnā, tomēr valstis nespēja panākt vienošanos par galvenajiem lauksaimniecības jomas jautājumiem (iekšējo atbalstu, tirgus piekļuvi, pārtikas nekaitīgumu u. c.). Pēc MC14 ir atsācies darbs PTO Lauksaimniecības komitejas

Īpašajās sesijās Ženēvā, lai meklētu iespējamus risinājumus un virzību uz priekšu lauksaimniecības sarunās.

Imports no Krievijas un Baltkrievijas

Nacionālais Krievijas un Baltkrievijas lauksaimniecības un lopbarības produktu importa aizliegums, kas ieviests 2024. gadā, Latvijā ir atkārtoti pagarināts līdz 2027. gada 1. jūlijam, lai turpinātu mazināt ekonomiskās saites ar minētajām valstīm un stiprinātu drošību, ņemot vērā nemainīgo ģeopolitisko situāciju. Vienlaikus ir izdarīti grozījumi nacionālā importa aizlieguma apjomā, un Saeima 2026. gada 1. oktobrī pieņēma likumu “Grozījums Lauksaimniecības un lauku attīstības likumā”, tajā nosakot, ka aizliegums Latvijā ievest (importēt) produktus no Krievijas un Baltkrievijas, kā arī Krievijas vai Baltkrievijas izcelsmes produktus no citām trešajām valstīm, ir attiecināms arī uz pārtikas produktiem.

2026. gadā ievērojami palielinājās Krievijas un Baltkrievijas graudu tranzīta plūsma caur ES ostām un transporta infrastruktūru, radot risku, ka ES loģistikas kapacitāte tiek izmantota šo valstu eksporta vajadzībām, nevis ES dalībvalstu lauksaimniecības produkcijas eksportam. 2026. gada pirmajos astoņos mēnešos Krievijas graudu tranzīts cauri Latvijai palielinājies par 53 % salīdzinājumā ar to pašu periodu 2025. gadā. Tas liecina par pieaugošu tendenci izmantot Latvijas transporta un loģistikas infrastruktūru Krievijas un Baltkrievijas graudu eksportam. Pēc traucējumiem Krievijas tradicionālajos eksporta maršrutos Melnajā jūrā un Azovas jūrā Krievijas eksportētāji arvien aktīvāk meklē alternatīvus graudu izvešanas ceļus Baltijas jūras reģionā, tostarp izmantojot Baltijas valstu ostas. Baltijas reģions ir kļuvis par vienu no galvenajiem alternatīvajiem virzieniem Krievijas graudu eksportam, un tiek prognozēta ievērojama sūtījumu daudzuma palielināšanās cauri Baltijas valstīm.

ES valstu ostas un transporta infrastruktūra kļūst par nozīmīgu alternatīvu Krievijas eksporta plūsmai, un tas rada risku, ka ES loģistikas kapacitāte tiek izmantota Krievijas eksporta interesēs, nevis ES dalībvalstu un Ukrainas lauksaimniecības produkcijas eksportam. Tāpat pastāv bažas par Krievijas izcelsmes un iespējami no okupētajām Ukrainas teritorijām izvestajiem graudiem, kā arī par Eiropas transporta infrastruktūras izmantošanu Krievijas kara ekonomikas atbalstīšanai.

ES un Mercosur valstu tirdzniecības attiecības

ES un *Mercosur* valstis (Brazīlija, Argentīna, Urugvaja, Paragvaja) 2024. gada 6. decembrī pabeidza sarunas un panāca politisku vienošanos par partnerības nolīgumu. 2026. gada 17. janvārī tika parakstīts Partnerības nolīgums un Pagaidu tirdzniecības nolīgums¹.

¹ Būtībā ES–*Mercosur* nolīgums tiks īstenots ar diviem paralēliem juridiskajiem instrumentiem – Partnerības nolīgumu, kas ietver politikas un sadarbības, kā arī tirdzniecības un investīciju pīlārus, un Pagaidu tirdzniecības

Pagaidu tirdzniecības nolīguma provizoriskā piemērošana sākas 2026. gada 1. maijā, savukārt pilnvērtīgai Partnerības nolīguma spēkā stāšanās procedūrai nepieciešama visu ES dalībvalstu ratifikācija.

Nolīguma mērķis ir veicināt ES un *Mercosur* savstarpējo tirdzniecību un investīcijas, samazinot tarifu un beztarifu šķēršļus, kā arī uzlabojot noteikumus intelektuālā īpašuma, pārtikas nekaitīguma un konkurences jomā. Tas paredz atcelt tarifus 91 % ES eksporta uz *Mercosur* un 92 % *Mercosur* importa ES tirgū.

Nolīgums vienlaikus stiprina ilgtspējīgas attīstības principus, tostarp darba ņēmēju tiesību aizsardzību, klimata pārmaiņu mazināšanu, vides aizsardzību un augstu pārtikas nekaitīguma standartu ievērošanu.

Vienlaikus pastāv bažas par iespējamu negatīvu ietekmi uz ES lauksaimniecības nozari, īpaši liellopu, cūkgaļas un mājputnu gaļas sektorā. Nolīgums paredz aizsargpasākumu mehānismus un iespējamu ES finansiālo atbalstu tirgus satricinājumu situācijās, tomēr pastāv neskaidrības par šo instrumentu praktisko pieejamību un finansējuma pietiekamību. Sensitīvo lauksaimniecības nozaru aizsardzībai ir pieņemta Aizsargpasākumu regula², kas paredz iespēju līdz četriem gadiem apturēt turpmāku tirgus atvēršanu, ja imports rada kaitīgu ietekmi vai tirgus kropļojumus, tomēr tās piemērošanas kritērijs (vismaz 50 % atbilstošās ES nozares ražošanas pārstāvības) var apgrūtināt aizsardzības pasākumu ierosināšanu mazajām dalībvalstīm ar nelielu īpatsvaru ES kopējā ražošanā.

Līdz aizsargpasākumu īstenošanai lauksaimnieki jau varētu būt cietuši zaudējumus, tādēļ svarīgs ir jautājums par finansiālo atbalstu. ES 2028.–2034. gada daudzgadu finanšu shēmas priekšlikums paredz 6,3 mljrd. EUR lielu drošības tīklu tirgus satricinājumu novēršanai un lauksaimniecības tirgu stabilizēšanai, tostarp iespējamam ārkārtas atbalstam *Mercosur* importa skartajiem lauksaimniekiem, taču, ievērojot arvien lielāko finansējuma izlietojumu citu krīžu pārvarēšanai, nav skaidrs, cik līdzekļu būs pieejami šim mērķim.

Papildus no š. g. 3. septembra Eiropas Savienība ir apturējusi liellopu gaļas, mājputnu gaļas, olu un medus importu no Brazīlijas saistībā ar to, ka Brazīlijas puse nav spējusi sniegt pietiekamas garantijas par atbilstību ES pārtikas nekaitīguma un antibiotiku lietošanas noteikumiem. Pārējās *Mercosur* bloka valstis šis aizliegums neskar.

Lai labāk strukturētu ministru diskusijas, Īrijas prezidentūra ir sagatavojusi vienu diskusiju jautājumu:

nolīgums, kas attiecas tikai uz tirdzniecības liberalizāciju un tādējādi aptver tikai ES ekskluzīvā kompetencē ietilpstošos jautājumus.

² Eiropas Parlamenta un Padomes 2026. gada 11. marta Regula (ES) 2026/687, ar ko attiecībā uz lauksaimniecības produktiem īsteno divpusējas aizsardzības pasākumu klauzulas ES un *Mercosur* Partnerības nolīgumā un ES un *Mercosur* Pagaidu nolīgumā par tirdzniecību

kā dalībvalstis un Komisija var rīkoties, lai labāk izmantotu arvien plašāko ES tirdzniecības nolīgumu tīklu, lai radītu jaunas eksporta iespējas lauksaimniecības un pārtikas nozarei?

Latvijas nostāja

Latvija uzskata, ka labākai arvien plašākā ES tirdzniecības nolīgumu tīkla izmantošanai un jaunu eksporta iespēju radīšanai lauksaimniecības un pārtikas nozarē ir jāturpina īstenot atvērtu un ambiciozu ES tirdzniecības politiku, **vienlaikus nodrošinot līdzsvarotu pieeju, kas ņem vērā ES dalībvalstu ilgtermiņa intereses, tostarp lauksaimniecības sektorā.**

Latvija novērtē Komisijas centienus slēgt jaunus vai modernizēt esošos ES brīvās tirdzniecības nolīgumus, lai ES eksportētājiem dotu plašākas eksporta iespējas trešajās valstīs, nodrošinot tiesisko noteiktību un atvieglojot administratīvos procesus uzņēmējdarbībai partnervalstīs.

Latvija arī novērtē Komisijas centienus stiprināt ražošanas standartu saskaņošanu ar trešajām valstīm un aizsardzības mehānismus. **Lai nodrošinātu godīgu konkurenci, ES tirdzniecības politikā arī turpmāk ir jāņem vērā atšķirības starp ES un trešo valstu ražošanas standartiem, vienlaikus saglabājot ES lauksaimniecības un pārtikas ražotāju konkurētspēju.**

Latvija uzskata, ka ES kopējai tirdzniecības politikai jāveicina KLP mērķi jaunajos tirgus apstākļos, sekmējot godīgu konkurenci lauksaimniecības un pārtikas nozarē.

Vienlaikus jāsniedz mērķtiecīgs atbalsts tām nozarēm, kas īsteno un ievieš stingros ES ražošanas standartus, lai tādā veidā palīdzētu tām konkurēt pasaules tirgū. Tas ietver finansiālu atbalstu, apmācību un piekļuvi jaunām tehnoloģijām.

Attiecībā uz ES–*Mercosur* nolīgumu Latvija uzsver, ka tad, ja tas būs nepieciešams, lauksaimniekiem saskaroties ar tirgus traucējumiem arvien lielāka importa ietekmē, īpaši sensitīvajās nozarēs, **būs svarīga atbilstošu ES finansiāla atbalsta instrumentu pieejamība.**

Turklāt, ievērojot pašreizējo ģeopolitisko situāciju, ES tirdzniecības politikai ir jāstiprina arī ES ekonomiskā drošība. Turpinoties Krievijas agresijai pret Ukrainu, nav pieļaujams, **ka ES infrastruktūra tiek izmantota Krievijas preču eksportam un ienākumu gūšanai.** Vienlaikus pastāv būtisks risks, ka šo plūsmu ietvaros tiek pārvadāti graudi no Krievijas okupētajām Ukrainas teritorijām, tā Krievijai gūstot ieņēmumus kara turpināšanai un hibrīduzbrukumiem pret ES valstīm. Tādēļ ir jānodrošina efektīvs un ātrs Eiropas Savienības mēroga risinājums, kas nepieļautu Krievijas un Baltkrievijas izcelsmes graudu tranzītu cauri Eiropas Savienībai, vienlaikus novēršot iespēju ES infrastruktūru izmantot okupētajās Ukrainas teritorijās iegūtu graudu pārvadāšanai.

Vienlaikus ES joprojām ir ievērojami atkarīga no minerālmēslu importa. Ņemot vērā ES stratēģisko mērķi samazināt tirdzniecības saites ar Krieviju, **ir īpaši svarīgi veicināt un atvieglot importu no alternatīviem trešo valstu piegādātājiem, vienlaikus mazinot ietekmi no tādiem ES instrumentiem kā Oglekļa ieviedkorekcijas mehānisms (OIM).** Šis mehānisms nepārprotami rada negatīvu ietekmi uz lauksaimniecības nozari, palielinot jau tā lielās ražošanas izmaksas un vājinot nozares konkurētspēju.

Darba kārtības 5. punkts “Padomes regula, ar ko 2027. gadam nosaka nozvejas kvotas Baltijas jūrā”

Politiskā vienošanās

Komisija 2026. gada 24. augustā izplatīja priekšlikumu Padomes regulai, ar ko 2027. gadam nosaka konkrētu zivju krājumu un zivju krājumu grupu zvejas iespējas, kuras piemērojamas Baltijas jūrā, un attiecībā uz konkrētām citos ūdeņos piemērojamām zvejas iespējām groza Regulu (ES) 2026/249 (turpmāk – regulas priekšlikums).

Regulas priekšlikuma mērķis ir 2027. gadam noteikt kopējo pieļaujamo nozveju (turpmāk – KPN) Baltijas jūras zvejniecības svarīgākajiem zivju krājumiem un sadalīt to kvotās ES dalībvalstīm, kuru zvejnieki zvejo konkrētajos ūdeņos. Šāda rīcība atbilst Kopējās zivsaimniecības politikas (turpmāk – KZP) pamatnostādnēm par ūdeņu dzīvo resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Saskaņā ar regulas priekšlikumu Latvija 2027. gadā no kopējā pieļaujamās nozvejas (turpmāk – KPN) apjoma iegūtu šādas nozvejas kvotas.

	2024.	2025.	2026.	2027.	Izmaiņas salīdzinājumā ar 2026. gadu (%)
Reņģe (<i>Clupea Harengus</i>) Baltijas jūras centrālajā daļā, t	1119	2326	2674	3989	+ 49
Reņģe (<i>Clupea Harengus</i>) Rīgas līcī, t	20 430	22 408	18 497	20 550	+ 11
Menca (<i>Gadus Morhua</i>) 25.–32. rajonā, t	51*	37*	37*	18*	– 51

Menca (<i>Gadus Morhua</i>) 22.–24. rajonā, t	12*	10*	10*	1*	– 90
Lasis (<i>Salmo salar</i>), gab.	7113*	4585*	3366*	3366*	0
Brētliņa (<i>Sprattus Sprattus</i>), t	27 807	19299	27 942	40 340	+ 44

* Tikai kā piezveja citu sugu zvejā

Situācija Latvijā

2026. gada 1. janvārī zvejai Baltijas jūras piekrastē bija reģistrētas 328 zvejas laivas, bet zvejai Baltijas jūrā aiz piekrastes – 40 zvejas kuģu.

Latvijas tautsaimniecībai ļoti nozīmīgas ir reņģu un brētliņu zvejas iespējas. Minēto sugu nozvejas kvotu lielums Baltijas jūrā un Rīgas līcī ievērojami ietekmē arī zivju apstrādes sektoru un nodarbinātības iespējas nozarē. Saldētas brētliņas, kā arī brētliņu konservi ir ļoti svarīgs Latvijas eksporta produkts uz ļoti daudzām valstīm.

Iepriekšējos gados Latvijas zvejniekiem nozīmīgas bija arī regulas priekšlikumā ietvertās mencu zvejas iespējas Baltijas jūras Austrumu daļā (25.–32. apakšrajonā), jo tās veidoja visai būtisku Latvijas zvejnieku ieņēmumu daļu. Diemžēl jau 2019. gada otrajā pusē, ievērojot mencu krājuma kritisko stāvokli, stājās spēkā Austrumu mencas specializētās zvejas liegums, kas joprojām turpinās. Komisija šo liegumu ierosina paturēt spēkā arī 2027. gadā, papildus radikāli samazinot mencu piezvejas iespējas. Tādējādi pastāv liela iespēja radīt kritisku bloķējošo sugu efektu un zivju izmetumu risku, it īpaši piekrastes jauktu sugu zvejā, kurā atsevišķās sezonās (īpaši rudens periodā) ir vērojama lielāka mencu piezveja. Radikāls piezvejas apjoma samazinājums, kā to piedāvā Komisija, vairs neatbilst reālajai zvejas situācijai un novedīs pie to zvejas veidu apturēšanas, kuros menca nav mērķsuga (piekrastes zveja, pelagisko sugu zveja aiz piekrastes).

Latvijas nostāja

Latvijai ir īpaši svarīgi, lai tiek saglabāts iepriekšējais (2026. gada) Austrumbaltijas mencu piezvejas apjoms, kas nodrošinātu netraucētu piekrastes zvejas, kā arī brētliņu un reņģu traļu zvejas turpināšanu, jo citādi regula atstās graujošu efektu, īpaši uz piekrastes zvejniecības turpināšanas iespēju, ja viss piezvejas kvotas apjoms tiks pilnībā izmantots jau gada pirmajā pusē vai līdz rudenim.

Ja regulas priekšlikumā netiek ieviestas atbilstošas izmaiņas saskaņā ar šo prasību, Latvija nevarēs atbalstīt regulas priekšlikumu.

Darba kārtības 6. punkts “Starptautiskās Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisijas gada sanāksme (Vilamore, Portugāle, 16.–23. novembris)”

Viedokļu apmaiņa

Starptautiskā Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisija (turpmāk – *ICCAT*) ir atbildīga par tunzivju un tunzivjveidīgo sugu saglabāšanu Atlantijas okeānā un tam piegulošajās jūrās. *ICCAT* pārvaldības kompetencē ir arī tādas sugas kā zilspuru tunzivis, zobenzivis un tropiskās tunzivis. Turklāt *ICCAT* var pieņemt lēmumus par piezveju un preventīviem pasākumiem attiecībā uz haizivju, bruņurupuču un jūras putnu aizsardzību.

Sagaidāms, ka 2026. gada gadskārtējā sanāksmē *ICCAT* komisija novērtēs krājumus, kā arī analizēs zvejas pasākumus, lai pēc tam secinājumus izmantotu, nosakot zvejas iespējas 2027. gadam.

Latvijas nostāja

Latvijas kuģi nezvejo *ICCAT* pārvaldītajos zvejas rajonos, ne arī piedalās to krājumu novērtēšanā un situācijas analizē, tāpēc Latvijai nav argumentētas nostājas šajā jautājumā.

II. Latvijas delegācija

Delegācijas vadītājs:	Ģirts Krūmiņš , valsts sekretārs
Delegācijas dalībnieki:	Liene Jansone , Zemkopības ministrijas valsts sekretāra vietniece; Jānis Briedis , Zemkopības ministrijas Starptautisko lietu departamenta direktors; Oskars Balodis , Zemkopības ministrijas sabiedrisko attiecību projektu vadītājs; Normunds Riekstiņš , Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības departamenta direktors; Santa Jansone , Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības departamenta Zivsaimniecības stratēģijas nodaļas vadītāja; Salvis Draviņš , vēstnieks, Latvijas Republikas pastāvīgā pārstāvja ES vietnieks; Karīna Krūma , Zemkopības ministrijas nozares padomniece Latvijas Pastāvīgajā pārstāvniecībā ES;

Dace Arāja, Zemkopības ministrijas nozares
padomniece Latvijas Pastāvīgajā
pārstāvniecībā ES;

Ričards Derkačs, Zemkopības ministrijas
nozares padomnieks Latvijas Pastāvīgajā
pārstāvniecībā ES;

Kārlis Lūks, padomnieks Latvijas Pastāvīgajā
pārstāvniecībā ES.

Zemkopības ministrs

U. Augulis